

Rzeszów, dn. 15.11.2024 r.

Recenzja

pracy doktorskiej mgr. Kamila Margiela

**Temat: „POSTAWA CIAŁA A TYP TEMPERAMENTU
U DZIECI W WIEKU SZKOLNYM”**

Promotor: dr hab. Jacek Wilczyński, prof. UJK

Podstawą formalną do opracowania recenzji jest pismo z dnia 05.11.2024 roku Pani prof. dr hab. Edyty Suligi, Przewodniczącej Rady Naukowej Instytutu Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Przedłożona mi do recenzji praca doktorska ma formę zwartej pracy o tematyce dotyczącej relacji typu temperamentu z postawą ciała u dziewcząt i chłopców w wieku 16-17 lat. W piśmiennictwie są nieliczne opracowania dotyczące związków postawy ciała z temperamentem, jednak autorzy nie prezentują jednoznacznego stanowiska w tej kwestii. Temat pracy uważam za ważny i aktualny, gdyż postawa ciała jest istotnym wskaźnikiem prawidłowego rozwoju człowieka. Jest zmienna w ontogenezie i uwarunkowana wieloma czynnikami, których znajomość ma cenne znaczenie z punktu widzenia profilaktyki, diagnostyki i terapii. Dlatego z uznaniem należy odnieść się do każdej inicjatywy badawczej, której celem jest zgłębienie tego zagadnienia, zarówno z poznawczego, jak i aplikacyjnego punktu widzenia. Takiego zadania podjął się mgr Kamil Margiel.

Opis pracy

Praca doktorska składa się ze 124 stron wydruku komputerowego, w tym zawarto: 38 tabel, 6 rycin, 252 pozycje piśmiennictwa, oraz 6-stronicowy aneks.

Pracę podzielono na rozdziały ułożone w następującej kolejności: Wstęp, Cel pracy, Materiał i metodyka badań, Wyniki badań, Omówienie wyników i dyskusja, Wnioski, Piśmiennictwo, Aneks, Streszczenie w języku polskim i angielskim.

Wstęp

Rozdział ten zawiera 39 stron. Doktorant zaprezentował własne przemyślenia, które były punktem wyjścia do uzasadnienia wyboru tematu dysertacji, szczegółowo naświetlił problematykę dotyczącą postawy ciała człowieka w ujęciu neurorozwojowym, a następnie dokonał charakterystyki typów temperamentu. Ta część opracowana jest w sposób obszerny, rzeczowy i interesujący, aczkolwiek w moim odczuciu brakuje tu charakterystyki okresów rozwojowych człowieka. Biorąc pod uwagę, że w literaturze funkcjonują różne koncepcje periodyzacji rozwoju człowieka, można było przybliżyć tę, która posłużyła do wyodrębnienia okresu, który poddano analizie w dysertacji. Rozdział można było również uzupełnić o uzasadnienie kwalifikacji do badań osób w wybranym przedziale wieku.

Cel pracy

Rozdział został opracowany na stronie 44, w postaci zdania, informującego, że cyt.: „Celem badań była ocena związku między postawą ciała a typem temperamentu u dzieci w wieku szkolnym”. W mojej opinii rozdział ten powinien zawierać również pytania badawcze, które podano dopiero na stronie 46, a więc w kolejnej sekcji: Materiał i metodyka badań.

Materiał i metodyka badań

Do badań zakwalifikowano 272 osoby w wieku 16-17 lat, w tym 125 dziewcząt i 147 chłopców, uczących się w placówkach oświatowych na terenie powiatu buskiego: w Zespole Szkół Ponadpodstawowych im. Mikołaja Kopernika, I Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki oraz w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących im. Kazimierza Wielkiego. Badania wykonano za zgodą Komisji Bioetycznej Nr 55/2021 Collegium Medicum Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Metodyka w tym obszarze pracy wymaga doprecyzowania w kwestii dotyczącej kalkulacji wielkości próby. W mojej opinii brakuje również pełnej charakterystyki badanych osób, w tym danych dotyczących masy, wysokości ciała, wartości wskaźnika BMI, które mogły stanowić zmienne modyfikujące.

Opis procedury badań i dobór metod badawczych uważam za właściwy. Do badania postawy ciała zastosowano urządzenie Diers Formetric III 4D, a do diagnozy behawioralnych charakterystyk - Kwestionariusz Temperamentu PTS (ang. *Pavlovian Temperament Survey*). Interpretacji wybranych zmiennych charakteryzujących postawę ciała Doktorant dokonał w oparciu o propozycję Wilczyńskiego.

Zakres metod statystycznych uważam za odpowiedni. Do badania normalności rozkładów zmiennych użyto testu Shapiro-Wilka. Obliczono średnie arytmetyczne, odchylenia standardowe, podano wartości minimalne i maksymalne. Do porównań międzygrupowych zastosowano testy ANOVA i post hoc Tukeya. W celu określenia zależności pomiędzy zmiennymi i oszacowania siły i kierunku tych zależności zbudowano modele regresji liniowej.

Wyniki

Wyniki badań wraz z opisem Doktorant zaprezentował na 30 stronach, w sposób typowy dla prac naukowych. W oddzielnych tabelach zawarł statystyki opisowe zmiennych postawy ciała osób z melancholicznym, cholerycznym, sangwinicznym i flegmetycznym typem temperamentu – ogółem, a także w podziale na płeć. Następnie podał częstość poszczególnych typów temperamentu i modele regresji dla postawy skoliozy, skoliozy i wyodrębnionych typów postaw w płaszczyźnie strzałkowej – odrębnie u dziewcząt i chłopców. Tabele zostały opracowane starannie, z zachowaniem konsekwencji w zakresie nazewnictwa zmiennych, skrótów i symboli.

Omówienie wyników i dyskusja

W rozdziale tym Doktorant dokonał krótkiego omówienia uzyskanych wyników, a najważniejszym rezultatem była statystycznie istotna zależność melancholicznego typu temperamentu z powiększoną kifozą i pomniejszoną lordożą. Następnie Doktorant przytoczył cytaty prac w pośredni sposób związanych z rezultatami badań własnych, które wskazują na zainteresowanie podobną problematyką badaczy różnych specjalności. Dyskusja jest ważnym i trudnym rozdziałem dla naukowca, wymaga umiejętności głębszych przemyśleń na temat uzyskanych wyników, oraz ich interpretacji i wyjaśnień. Napisanie tego rozdziału sprawiło Doktorantowi trudność, a wyrazem tego jest redaktorski charakter, koncentrujący się bardziej na przeglądzie piśmiennictwa, niż wytłumaczeniu własnych rezultatów w odniesieniu do dociekań innych autorów. Brakuje również płynnego zakończenia ze wskazaniem aspektów

aplikacyjnych i perspektywy dalszych badań z tego zakresu. Jednak wyrażam przekonanie, że Doktorant uzupełni te dane w trakcie publicznej obrony.

Wnioski

Sformułowano cztery wnioski, stanowiące odpowiedzi na pytania badawcze. Wniosek 4, wskazujący na związek zmiennych postawy ciała w płaszczyźnie strzałkowej z typem temperamentu uważam za zbyt ogólnikowy. Nie zawiera konkretnych informacji, o który typ temperamentu, oraz o które zmienne postawy ciała chodzi. Z treści wniosków bardziej wynika ich aspekt znaczeniowy, niż aplikacyjny. Dlatego trudno zorientować się, co praca wnosi do teorii, a które aspekty mogą być wykorzystane w praktyce, zwłaszcza w kwestii profilaktyki, diagnostyki i korekcji wad postawy ciała.

Piśmiennictwo

Rozdział ten zawiera obszerny zbiór 252 zestawionych alfabetycznie pozycji piśmiennictwa, które są tematycznie powiązane z pracą. Zdecydowaną większość stanowią anglojęzyczne publikacje naukowe, z tego niemal połowę - pozycje opublikowane po 2010 roku.

Podsumowanie

Uważam, że praca doktorska mgr. Kamila Margiela została oparta na wynikach badań własnych, narzędzia badawcze, metody statystyczne są dobrze dobrane. Praca stanowi ciekawe rozwiązanie problemu badawczego, została napisana poprawnym językiem, jest staranna pod względem edytorskim. Może stanowić punkt wyjścia do dalszych dociekań naukowych. Pomimo wykazania pewnych niedoskonałości i usterek, dysertacja w podstawowych kryteriach oceny pracy naukowo-badawczej zasługuje na ocenę pozytywną.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji praca doktorska spełnia wymagania stawiane rozprawom na stopień doktora. Wniosuję do Instytutu Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach o dopuszczenie mgr. KAMILA MARGIELA do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Recenzent

dr hab. Ewa Puszczalowska-Lizis, prof. UR

Ewa Puszczalowska-Lizis